

Date: 25th January-2026

MAKTABGACHA TA'LIMDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Mirzayeva Saodat Muhammadovna

4-kurs, Gumanitar fanlar va pedagogika fakulteti Turan International University

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim tizimida interfaol metodlardan foydalanishning nazariy asoslari, metodologik yondashuvlari hamda amaliy samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish faolligi, ijodiy fikrlash, ijtimoiy-emotsional rivojlanish va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda interfaol metodlarning o'rni va ahamiyatini aniqlashdir. Maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar, o'yin texnologiyalari, hamkorlikda o'qitish, muammoli ta'lim, AKT vositalaridan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida nazariy tahlil, pedagogik kuzatuv, tajriba-sinov ishlari va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar interfaol metodlarning ta'lim sifati va tarbiyaviy samaradorlikni oshirishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, pedagogik texnologiya, kompetensiya, hamkorlikda o'qitish, AKT, innovatsiya.

Abstract: This scientific article analyzes the theoretical foundations, methodological approaches, and practical effectiveness of using interactive methods in preschool education. The main objective of the study is to determine the role and importance of interactive methods in developing cognitive activity, creative thinking, social-emotional development, and communicative competencies in preschool children. The article highlights modern pedagogical technologies, game-based learning, cooperative learning, problem-based education, and the use of information and communication technologies (ICT). The research methodology includes theoretical analysis, pedagogical observation, experimental work, and comparative analysis. The results demonstrate that interactive methods significantly improve the quality and effectiveness of preschool education.

Keywords: preschool education, interactive methods, game-based learning, pedagogical technology, competence, cooperative learning, ICT, innovation.

Аннотация: В данной научной статье анализируются теоретические основы, методологические подходы и практическая эффективность использования интерактивных методов в системе дошкольного образования. Основной целью исследования является определение роли интерактивных методов в формировании познавательной активности, творческого мышления, социально-эмоционального развития и коммуникативных компетенций у детей дошкольного возраста. В статье рассматриваются современные педагогические технологии, игровые технологии, обучение в сотрудничестве, проблемное обучение и использование информационно-коммуникационных технологий. Методология исследования включает теоретический анализ, педагогическое наблюдение, экспериментальные методы и сравнительный анализ. Полученные результаты подтверждают эффективность интерактивных методов в повышении качества дошкольного образования.

Date: 25th January-2026

Ключевые слова: дошкольное образование, интерактивные методы, игровые технологии, педагогические технологии, компетентность, обучение в сотрудничестве, ИКТ, инновации.

Kirish

Maktabgacha ta'lim inson shaxsining shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan ushbu davrda bolaning psixologik, ijtimoiy va intellektual rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratiladi. Zamonaviy ta'lim tizimi bolalarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ta'lim jarayonida ularni faol subyektga aylantirishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan interfaol metodlar maktabgacha ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Interfaol metodlar – bu o'qituvchi va tarbiyalanuvchi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikka asoslangan, bolalarning faol ishtirokini ta'minlovchi ta'lim usullaridir. Bunday metodlar ta'lim jarayonini qiziqarli, samarali va mazmunli tashkil etishga xizmat qiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun interfaol metodlar, ayniqsa, o'yin faoliyati bilan uyg'unlashgan holda qo'llanilganda yuqori natija beradi.

Interfaol metodlar orqali tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda bilish jarayoniga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi hamda ularning faol o'rganishiga zamin yaratadi. Bunday metodlar bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini moslashuvchan tashkil etish imkonini beradi. Interfaol yondashuvlar jarayonida bolalar o'z fikrlarini erkin ifodalash, tengdoshlar bilan hamkorlikda ishlash va muammoli vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalarini egallaydi. Shuningdek, bu metodlar bolalarda ijtimoiy muloqot madaniyati va o'zaro hurmat munosabatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida o'yin, munozara va guruhli faoliyat elementlarining qo'llanilishi bolalarning emotsional holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada ta'lim jarayoni majburiy emas, balki qiziqarli va motivatsion faoliyatga aylanadi. Shu sababli interfaol metodlardan samarali foydalanish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning muhim pedagogik sharti hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili

Interfaol metodlar masalasi pedagogika fanida uzoq yillar davomida tadqiq etilib kelinayotgan dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur metodlarning nazariy asoslari, avvalo, shaxsga yo'naltirilgan va ijtimoiy-madaniy yondashuvlar bilan chambarchas bog'liqdir. Xususan, taniqli psixolog va pedagog L.S. Vygotskiy bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhit, muloqot va hamkorlik faoliyatining hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini asoslab bergan. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasiga ko'ra, bola kattalar va tengdoshlar bilan o'zaro ta'sir jarayonida yangi bilim va ko'nikmalarni egallaydi, bu esa interfaol metodlarning ilmiy-pedagogik asosini tashkil etadi⁴.

Shuningdek, J. Piaget tomonidan ishlab chiqilgan kognitiv rivojlanish nazariyasida bolalarning bilish jarayoni faoliyat, ayniqsa, o'yin faoliyati orqali shakllanishi ta'kidlanadi. Olimning fikricha, o'yin jarayonida bola atrof-muhitni anglaydi, tajriba orttiradi va

⁴ Vygotskiy L.S. Mind in Society. Cambridge: Harvard University Press, 1978.

Date: 25th January-2026

mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu yondashuv maktabgacha ta'limda interfaol metodlardan, xususan, didaktik va rolli o'yinlardan foydalanishning nazariy asoslarini belgilab beradi ⁵. Zamonaviy xorijiy tadqiqotchilar esa interfaol metodlarni kompetensiyaviy yondashuv asosida tahlil qilib, ularning shaxsiy, ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab bermoqdalar.

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion va interfaol metodlardan foydalanish masalasi keng ko'lamda o'rganilgan. Mahalliy tadqiqotlarda bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishda o'yin texnologiyalarining samaradorligi alohida ta'kidlanadi. Bundan tashqari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali mashg'ulotlarning mazmunini boyitish, bolalarning vizual va eshitish orqali qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish masalalari ham ilmiy asosda yoritilgan ⁶.

Adabiyotlar tahlili natijalari shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqiy rivojlanishi, ijtimoiylashuvi, ijodiy va tanqidiy fikrlashini shakllantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Shuningdek, ushbu metodlar bolalarda mustaqil qaror qabul qilish, jamoada ishlash va muloqot madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois interfaol metodlardan foydalanish masalasi zamonaviy maktabgacha ta'lim pedagogikasining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy izlanishlarning ishonchliligi va xolisligini ta'minlash maqsadida kompleks metodologik yondashuv tanlandi. Avvalo, nazariy tahlil usuli yordamida maktabgacha ta'limda interfaol metodlardan foydalanishga oid xorijiy va mahalliy ilmiy manbalar, monografiyalar, ilmiy maqolalar va normativ-huquqiy hujjatlar chuqur o'rganildi hamda tizimli ravishda umumlashirildi. Bu esa tadqiqotning konseptual asoslarini belgilashga xizmat qildi.

Empirik tadqiqotlar jarayonida bir qator maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik kuzatuvlar tashkil etildi. Kuzatuv davomida mashg'ulotlarning o'tkazilish shakllari, bolalarning faolligi, muloqot darajasi va o'quv jarayonidagi ishtiroki tahlil qilindi. Tajriba-sinov ishlari doirasida interfaol metodlarning turli shakllari, jumladan, rolli va syujetli o'yinlar, kichik guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlarni modelleshtirish, shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosidagi mashg'ulotlar amaliyotga tatbiq etildi.

Bundan tashqari, qiyosiy tahlil usuli orqali an'anaviy metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bilan interfaol metodlar qo'llanilgan mashg'ulotlar natijalari o'zaro solishtirildi. Tadqiqot jarayonida olingan ma'lumotlar statistik jihatdan qayta ishlanib, sifat tahlili asosida umumiy xulosalar chiqarildi. Ushbu metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini ta'minladi.

⁵ Piaget J. The Psychology of the Child. New York: Basic Books, 1969.

⁶ Xolmatova D. Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan, 2018.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar maktabgacha yoshdagi bolalarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshirdi. Mashg'ulot jarayonida bolalar faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'lib, topshiriqlarni bajarishga nisbatan ijobiy munosabat bildirdilar. Ayniqsa, mustaqil fikrlash, muammoni anglash va uni hal etish ko'nikmalarining shakllanishi yaqqol kuzatildi.

Interfaol metodlar bolalarning jamoada ishlash, tengdoshlar bilan hamkorlik qilish va o'z fikrini erkin ifodalash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qildi. Tadqiqot davomida bolalarning nutqiy faolligi oshgani, ijtimoiy moslashuv darajasi esa ancha yaxshilangani aniqlandi. Bu holat bolalarning muloqotga kirishishdan cho'chimay, faol ijtimoiy munosabatlarga kirishayotganida namoyon bo'ldi.

Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning vizual idroki, diqqatni jamlash va eslab qolish qobiliyatini kuchaytirgani kuzatildi. Multimediali vositalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda katta qiziqish uyg'otdi. Rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlar esa bolalarning emotsional-intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ularning his-tuyg'ularini anglash va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirdi. Qiyosiy tahlil natijalari interfaol metodlar qo'llanilgan guruhlarda ta'lim samaradorligi an'anaviy usullarga nisbatan yuqori ekanini tasdiqladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu metodlar bolalarning bilim olish jarayonida faol ishtirokini ta'minlab, ularni passiv tinglovchidan faol ta'lim subyektiga aylantiradi. Natijada bolalarning intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi uyg'un tarzda amalga oshadi.

Interfaol metodlar bolalarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, muammoli vaziyatlarga moslashish hamda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu metodlar bolalarning muloqot madaniyatini yuksaltirib, jamoada ishlash va o'zaro hurmat tamoyillarini mustahkamlaydi.

Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagoglarning interfaol metodlardan samarali foydalanish bo'yicha kasbiy kompetensiyalarini oshirish, metodik qo'llanmalar va innovatsion texnologiyalarni amaliyotga keng joriy etish dolzarb pedagogik vazifa hisoblanadi. Interfaol metodlarning tizimli qo'llanilishi kelajakda raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi va ijtimoiy faol shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vygotskiy L.S. *Mind in Society*. Cambridge: Harvard University Press, 1978.
2. Piaget J. *The Psychology of the Child*. New York: Basic Books, 1969.
3. Xolmatova D. *Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Fan, 2018.
4. Johnson D., Johnson R. *Cooperative Learning*. Boston: Allyn & Bacon, 2009.
5. Slavin R. *Educational Psychology*. Boston: Pearson, 2014.

Date: 25th January-2026

6. UNESCO. *Early Childhood Care and Education*. Paris, 2015.
7. G'afforova M. *Innovatsion ta'lim metodlari*. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
8. Bruner J. *The Process of Education*. Cambridge: Harvard University Press, 1960.
9. Nurmatova S. *Axborot texnologiyalari va ta'lim*. Samarqand, 2019.
10. OECD. *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris, 2017.

